

Obec Liberk

Kronika

Obec BĚLÁ

1945 - 1956

KRONIKA OBCE BĚLÉ v Orlických horách

Historie matka moudrosti

Tato slova tanou mi na mysli při psaní první stránky této knihy. Jak rádi napodobujeme z minulosti to, co bylo dobré a vyhábáme se tomu, v čem minulost chybila.

A proto pro ty, kteří teprve očekávají své zrození, pro příští generace naší malé pohraniční obce sbírám nyní jádro dějin naší vesnice, abych je zachytil dříve, než upadne v hluboké zapomenutí.

Snad někdo po čase, až bude číst tuto knihu, se zeptá, kdo ji psal, čím byl a jak žil. Plním tím zároveň zákonné ustanovení a píše několi řádek o sobě a svých životních osudech.

Narodil jsem se 14.května 1915 v nedaleké obci Lukavici v okrese Rychnov nad Kněžnou, kde můj otec byl okresním cestářem. Do obecní školy jsem chodil ve svém rodišti. Pak jsem studoval na reálném gymnasiu v Rychnově nad Kněžnou, kde jsem r. 1934 maturoval. Po externí zkoušce učitelské dospělosti v Chrudimi, nastoupil jsem místo učitelského praktikanta na měšťanské škole dívčí v Rychnově n.Kn.. Do r. 1937 jsem působil na několika školách rychnovského okresu. Od 1.X.1937 do 31.III.1939 jsem konal činnou službu vojenskou. Po návratu z vojny jsem působil opět jako učitel na obecní škole v Javornici. Za okupace jsem se zúčastnil domácího odboje v úseku ER4, kterému velel mjr. Zelený-Hajský. Od 5.V.1945 do 31.III.1949 konal jsem opět voj.slужbu. Na zdejší školu jsem byl na oblastní žádost jmenován 1.II.1947. Jako syn chydých rodičů jsem se těžce probíjel životem v době těžké hospodářské krize i v době okupace. Zkušenosti tohoto těžkého existenciálního zápasu mne přesvědčily o správnosti socialistického snažení dnešní doby a o správném postupu komunistické strany Československa, jejím jsem členem.

Úvodní kapitola

Poloha

Hranice severovýchodních Čech tvoří Orlické hory. Je to velmi krásné pohoří, které se táhne od Olešnice až po Králíky. Krajina jest velmi krásná hustě porostlá hlubokými lesy a prostoupená malebnými údolními. V jedné takové kotlibě 10 km na východ od okresního města Rychnov n.Kn. leží malá horská pohraniční vesnička Bělá. Patří do soudního okresu Rokytnice a správního okresu Žamberk. Příslušná berní správa a berní úřad jsou též v Žamberku. Pošta jest doručována z nedalekého Liberka a bezpečnost v obci obstarává stanice SNB v Hlásce. Na východ od Bělé se rozládá malebné údolí Polelovský důl, kterým protéká řeka Zdobnice. Cela obec je obklopena hustými lesy, které v letních měsících lákají desítky letních hostí. Obcí se vine malý Bělský potok a probíhá jí silnice z Rychnova do Orlických hor.

Popis katastru

Celý katastr obce měří 682 ha 29 a. Z toho připadá na ornou půdu , zahrady , louky , lesy , pastviny , vodní toky , neplodná půda. Uprostřed obce je malý venkovský kostel barokového slohu. V těsném sousedství jest fara a jednopatrová budova obecní školy s rozsáhlou zahradou. Nedaleko školy je hostinec a obchod. Mlýn a pila v Popelovského dole byly po okupaci likvidovány a budovy určeny ke zbourání. Zlikvidováno bylo též kolářství po Němci Petříkovi čp. 17 a místní kovárna čp. 6.

K Bělé patří osada Ochoz s 22 čísly, Popelov s 8 čísly a Sobina s 3 čísly. Celá obec má 116 domů, které však nejsou všechny osídleny a mnoho jich bude pro špatný stav a značnou zchátralost zbouráno. Až na několik výjimek jsou domy stavěny ze dřeva a bydlení v nich velmi nepohodlné. Obec má vysokou polohu. Nejvyšší místo Sobina leží 640 m nad mořem. V katastru obce jsou též dva krásné komplexy lesů Verzy (60 ha) a Vochoz (147 ha). Mezi těmito lesy se rozkládá malé údolíčko Ráj. Rybníků v obci není. Zachovaly se sice zbytky hráze rybníka v Ráji, ale v obci není člověk, který by existenci tohoto rybníka pamatoval. Nejvíce se zde pěstují len a brambory. Obilí se pěstuje méně a mnoho půdy leží úhorem.

Správa obce

Obec byla českým obyvatelstvem osídlena v roce 1945, kdy podle dekretů prezidenta republiky čís. 12/45 Sb. a číslo 108/45 Sb. byla půda konfiskována místnímu německému obyvatelstvu a předána přicházejícím českým rodinám z kraje. V počátečních dobách vel obec společně s obcemi Hláskou a Nebeskou Rybnou správní komisař p.M.Matyáš. Místní národní výbor čítající 12 členů byl stastaven dne . Prvním předsedou byl zvolen p. František Šinták, rolník čp. 35, který vedl obec do konce března 1947, kdy následkem těžkého motocyklového úrazu, nemohl funkci vykonávat a rezignoval. Po něm byl předsedou MNV zvolen Vít Stálý, řídící učitel místní školy.

Zapsal Vít Stálý

Začátek r. 1952

Opožděný zápis

Předchozí stránka budiš nám připomínkou, že se na kroniku kdysi zapomínalo. Jsem přesvědčen, že právě na té stránce mělo být zachyceno to hlavní dění v naší obci a to je budování Jednotného zemědělského družstva.

Nejsem zdejší občanem, ale přesto cítím, že je povinností, aby někdo do této knihy podhytil všechno to dění, týkající se budovací socialismu na naší vesnici.

Jednotné zemědělské družstvo v Bělé bylo založeno asi roku 1949. Bylo založeno na základě, že členové elektrárenského družstva v naší obci se stavají členy stavajících J.Z.Z. v naší obci.

Podle mého názoru stala se zde zásadní chyba, která se nám pojevila v dalších letech od založení. Členem JZD v Bělé se stává každý člen elektrárenského družstva, ale mnozí z nich nechápou nebo nechtějí chápan pravý význam a povinnosti k nově založenému JZD.

Vesnice se dělí na dvě skupiny. Tyto dvě skupiny proti sobě vedou boj až do roku 1952.

Roku 1952 v březnu dochází k vyvrcholení jeho a končí smírem a položením nových základů pro další rozvoj JZD.

8.4.1952

Tohoto dne byl přijmut všemy členy JZD provozní řád třetího týmu. Byla provedena volba představenstva jehož složení vypadalo asi takto:

Předseda JZD:	Donát Josef, čp.1
Polnohospodář:	Hladík Karel
Pokladník:	Šinták František
Účetní:	Sedláček Vladimír

Tohoto roku nastoupila naše JZD do jarních prací skutečně s elánem a práce se opotí minulým rokům daří se zaměřují ve výsledky.

*Stanislav Dvořák, 24.2.1954
Okresní osvětový inspektor*

1945 - 1946

d posledního zápisu kronikáře Víta Stálého uplynou již 10 let a deset let v naší době, v době vítězného pochodu dělnické třídy, deset let na cestě k socialismu to znamená hlubokou změnu nejen v hospodářské a politické oblasti našeho života, ale i hlubokou změnu v charakteru lidí, v jejich vztazích i v jejich chápání. Proto se snad víc o těchto deset let zpět, ale i to je nutné, poněvadž z tehdejších událostí se můžeme nejvíce poučit a změřit délku cesty, kterou jsme urazili. Následující události píš tak, jak mi je sdělili nynější obyvatelé.

V květnu 1945 a v první polovině r. 1946 bylo ukončeno dosídlení obce. Jenotlivá čísla byla obsazena takto:

Josef Donát,	č. 1	František Kylar,	č. 12
Josef Kunc,	Popelov č. 1	Josef Bartoš,	č. 13
Josef Dvořák,	č. 5	František Kučera,	č. 14
František Langr,	č. 7	Václav Mihulka,	č. 15
St. Venzarová,	č. 8	Václav Kohoutek,	č. 17
Ludvík Bárta,	č. 11	Anna Kotýzová,	č. 18
Frant. Chaloupka, č	č.19	Rudolf Schod,	č. 43
Jan Zedník,	č. 20	Karel Langr	č. 41
Jan Andrš	č. 25	Jindřich Kříž	č. 47
Rud. Briestenský	č. 28	Josef Hovorka	č. 48
Alois Falta	č. 30	Frant. Schod	č. 51
Jos. Zahradník	č. 32	Karel Jirsa	č. 63
Vlad. Sedláček	č. 34	Josef Dytrt	č. 65
Frant. Šinták	č. 35	Josef Dyntera	č. 68
Václav Maršálek	č. 39	Alois Šmika	č. 71
Josef Langr	č. 41	Adolf Zeman	č. 81
Václav Matyk	č. 90	Frant. Donát	č. 93
Josef Janeček	č. 91	Bedřich Zeman	č. 15
Josef Macháček	č. 94	Gustav Čermák	
Antonín Marek		Josef Lokr	č. 37
Vlad. Mánek	č. 82	Jakub Máček	

Ze starousedlíků zde zůstali:

Josef Schmoranz Mani Králová, Chaloupka, Kratochvílová.

Léta 1945 a 1946 jsou plná neklidu a nevykvašeného dění. Tak jako v jiných obcích našeho pohraničí, vznikají i v Bělé spory mezi dosídlenci.

V prvních měsících po osvobození, asi v srpnu roku 1945 byl zde ustanoven Místní národní výbor, předsedou se stává František Šinták.

Dne 27. listopadu 1945 bylo zahájeno vyučování na zdejší škole. První učitelkou se stala s. Helena Horáková. Do školy bylo zapsáno 20 dětí.

V dubnu r. 1946 po neschodách v obci, odcházejí Bedřich Zeman, č. 15 a Karel Jirsa z č.63.

Dne 30.zář 1946 odchází na vlastní žádost učitelka s. Helena Horáková do Litic a poněvadž do obce nechtěl žádný učitel nastoupit pro panující zde nesrovnalosti mezi občany a odlehlost obce, zůstává škola neobsazeno a teprve 1. listopadu bylo místo ředitele školy nouzově obsazeno učitelkou

domácích nauk s. Alenou Putmanovou a tento stav trval až do února 1947, kdy na školu nastoupil dobrovolně Vít Stálý.

1947

V březnu 1947 byla provedena reorganizace MNV, předsedou se stává Vít Stálý. Pod jeho vedením se začaly poměry zlepšovat, nastává sblížení občanů, dochází i k rozvoji kulturního života, pořádají se besedy, zábavy, hraje se i divadlo. I v hospodářském životě dochází z přesňování výměr obhospodařované půdy, zlepšení dodávkové morálky rolníků, ale toto zlepšení není trvalé. V obci stoupá spotřeba alkoholu, dochází pitkám, urážkám a soudním sporům. Obec získává špatnou pověst v širokém okolí.

1948

Dne 20. února 1948 podali demisi ministři národně socialistické lidové a slovenské demokratické strany s úmyslem zněmožnit práci vlády a zvrátí dosud provedené vymoženosti lidově-demokratického zřízení. Na manifestaci lidu na Staroměstském náměstí promluvil předseda vlády s.Kl.Gottwald a žádal jménem všech pracujících přijetí demise. Demisi přijal prezident dne 25.února 1948. Byla vytvořena obrozená Národní fronta, vedená akčními výbory, které měla za úkol čistit veřejný život od reakcionářů a rozvatníků.

Také v Bělé byl ustanoven akční výbor dne 2. února 1948. Byl složen z těchto členů:

Vít Stálý – předseda,
Alois Falta – místopředseda,
Ludvík Bárta – jednatel,
Frant.Langr, č.7 – člen
Adolf Zeman – člen

Na návrh tohoto výboru byli z obce vysídleni jako nespolehliví a škodcové:

Jindřich Kříž,
Gustav Čermán,
Jakub Máček.

Dále akční výbor odvola pro nespolehlivost z funkcí: Fratiška Kylara, předsedu Jednothého svazu čs. zemědělců, Annu Dytrtovou, členku MNV.

V červnu 1948 se vzdal funkce president republiky E.Beneš a dne 14.července byla provedena volba nového presidenta, jímž se stal dosavadní předseda vlády Klement Gottwald. Tato zpráva byla uvítána všemi občany. Jakož i jmenování A. Zápotockého předsedou vlády. Dne 9.května byla slavnostním způsobem odhlasována nová ústava, zaručující plná práva pracujícimu lidu.

V roce 1948 byla obec elektrofikována a poprvé se zde rozzářila okna elektrickým světlem. Tak se i zde projeví výsledky usilovné práce dělníků na 2LP, který byla přes všechny obtíže v hlavních rysech splněn. Splněním 2 LP umožnilo zlepšit životní úroveň našeho lidu vydáním nových šatenek a zavedením volného prodeje některých průmyslových výrobků a potravin.

1949

1.února 1949 byla v obci otevřena mateřská škola, učitelkou je jmenována Marie Milerová z Prahy. Někteří rodiče nepochopili význam mateřské školy a zdráhali se děti do školy posílat a snažili se činnost školy zněmožnit. V obci vznikají a vzrůstají spory a hádky, kořenů je těžko se dopátrat, každý věc líčí jinak. Jisté však je, že na jejich základě byli odvolání z MNV: Ludvík Bárta, Frant. Langr, Josef Bartoš a na jejich místa nastoupili: Jos. Kunc, Alois Falta, Adolf Zeman.

Dnem 1. února 1949 zahájil činnost KNV v Hradci Králové a při jeho zřízení dochází k četným úpravám okresních hranic. Obec Bělá byla vyčleněna do okresu Rychnov nad Kněžnou.

V březnu 1949 začínají zemědělci v obci hovořit o vyšších formách práce v zemědělské výrobě, zajímají se o JZD, které ji v té době bylo ustanovena v blízké Kunčině Vsi. A tak v dubnu dochází k ustanovení přípravního výboru pro JZD. Členy jsou Bárta, Hovorka, Falta, Maršálek. Ale tento výbor se po několika měsících rozpadl.

Celý rok 1949 pobíhal ve znamení 5LP, byly sníženy ceny na volném trhu, od 1.X. byly uvolněny všechny výrobky z mouky a brambor.

V tomto roce odstupuje z funkce předsedy MNV Vít Stálý a na jeho místo nastupuje Jaroslav Bárta.

1950

Rok 1950 byl zahájen pronikavým snížením cen všech průmyslových i potravinářských výrobků, což obyvatelé přijali s radostí a vděčností. V obci se opět hovoří o založení JZD, ale jeho zřízení naráží na nepochopení rolníků a tak někteří zemědělci jako Hovorka, Falta, Maršálek a Bárta vstupují do JZD v Kunčině Vsi. Teprve koncem roku je v obci ustanoveno JZD, vlastně spolek nájemců půdy o Národního pozemkového fondu, poněvadž členové hospodaří společně jenom na půdě od něho pronajaté.

Dne 30.III. je uzavřena mateřská škola, poněvadž počet dětí klesl pod přípustnou míru.

Dne 1.IX. opouští obec Vít Stálý, ředitel školy, odchází i z okresu a nastupuje místo v Maršově. Dochází k požáru stavení Jar. Bárty, předsedy MNV, vznik požáru nebyl vyšetřen, ale ztratilo se mnoho doladů. Jaroslav Bárta pouští v říjnu obec a jeho funkci přijímá Josef Kunc.

Dne 1.IX. byl na školu ustanoven ředitel Jaroslav Jičínský z Lična, týmž dnem byla dána do provozu mateřská škola.

V letech 1950 se rozhodli zemědělci, pro provedou zcelení pozemků na nichž doposud hospodařili a nastoupí cestu velkovýroby. Byla provedena hospodářsko-technická úprava půdy. Všichni zemědělci vstoupili do JZD a jeho předsedou se stává Fr. Kylar. Členové JZD pracovali opravdu obětavě a zdá se, že je učiněno vše pro zdárný chod JZD v příštím roce.

1951

V březnu 1951 se koná výroční schůze JZD a pro rušné diskusi je z funkce odvolán Fr. Kylar a předsedou se stává Fr. Šinták. Družstvo se s novým vedením dává plně do práce. Pro usnadnění práce ženám je získána elektrická pračka. Nebylo však rozhodnuto, kde bude instalována.

V dubnu se stěhuje z obce Alois Falta.

V květnu se družstevníci rozhodli pro společné ustájení a bylo započato s adaptací stavení a stodoly, které dříve obýval Alois Falta.

V červenci se přikročilo ke stavbě kůlny pro krmnou slámu.

Aby bylo umožněno i ženám družstevníků s malými dětmi zúčastnit se polních prací, je v obci od 1.8. 1951 otevřen zemědělský útulek pro děti do 1-3 let. Útulku však není plně využíváno, z některých rodin se děti do útulku neposílají. Dne 30.10. dochází k uzavření zemědělského útulku, poněvadž rodiče přestali do něho děti posílat.

V tomto roce bylo povoleno zřízení vývařovny, ale pro nezájem občanů nebyla dána do provozu.

V druhé polovině roku probíhá v JZD vážná krize. Nebyla zajištěna krmivová základna pro dobytek družstevníku, v družstvu bylo odhaleno plno nepořádků, organizace práce, pracovní morálka a vše se počíná hroutit. Kunc končí teprve valnou hromadou 27.4.1952, kdy je provedena radikální změna ve vedení JZD. Předsedou se stává osvědčený pracovník, který má důvěru všech družstevníků Josef Donát, hospodář František Langr, polnohospodářem Karel Hladík, pokladníkem František Šinták a účetním Vladimír Sedláček.

1952

Dokončuje se stavba kůlny na slámu a adaptace kravína. Svod je proveden dne 14.6.1952.

Situace v JZD je však pro krátké době opět neuspokojivá, opět vznikají mezi členy spory vzájemné osočování, které nevedou k zlepšení práce a výsledků hospodaření, nýbrž potlačují iniciativu lidí a členové ztrácejí chuť k práci, výsledky jsou velmi slabé, odměna na pracovní je tak jako v minulých letech velmi nízká (4-6 Kč), v JZD více pracují brigádníci než členové JZD.

Dne 1.9.1952 ochází na vlastní žádost ředitel školy Jaroslav Jičínský do Kostelce nad Orlicí. Na jeho místo nastupuje s. Josef Šklíba, do obce se však nestěhuje, v obci je nespokojen. Každý den dojíždí do Vamberka, kde má rodinu.

Dne 5.3.1952 byl všechn náš lid vzrušen zprávou o úmrtí předsedy Rady ministrů SSSR, tajmeního ÚV-KSS, Josefa Vassarionoviče Stalina. Nedlouho po této zprávě se dovídáme o nemoci a dne 14.3.1952 o úmrtí našeho prvního dělnického presidenta s. Klementa Gottwalda. Na jeho místo nastupuje osvědčený bojovník za práva lidu – Antonín Zápotocký.

1953

V roce 1953 nastupuje družstvo opžděně k polním pracem, vlivem počasí i členů. Rozpory v družstvu trvají nadále a ani funkcionáři ONV, kteří do obce dojíždějí nedovedou ukázat družstevníkům cestu z rozporů hospodářských i osobních.

Dne 31.5.1953 byla pro ozdravení našeho hospodářství provedena měnová reforma v poměru 1:5.

1954

V roce 1954 se prohlubují stále trvající rozpory v JZD, pramenící z nedostatku pracovních sil, špatného zacházení s lidmi, přemíry brigád a nadměrných záhumenkových hospodářství. Členové nazývají tato léta „hladovými roky“. JZD není poskytována ONV ani OV-KSČ potřebná pomoc, je zanedbávána práce s lidmi, vyhovuje se všem i nesprávným požadavkům družstevníku a nakonec v době, kdy v celé naší zemi se začíná se soustavnou prací mezi zemědělství, kdy je vládou a KSČ dána jediná směrnice – zakládat nová a rozšiřovat stará družstva – kdy začíná počet družstev prudce stoupat – přikračuje se v Bělé vylučování z JZD pro špatnou pracovní morálku a stvaní proti družstvu. Vyloučení jsou: s.Lokr, Langr, Šmika, Donát Fr., Králová, Kylar, Mihulka, Schmoranzarová a Chaloupka. Odhlášku z JZD podal a sám vystoupil s. Dytrt.

V květnu 1954 byly provedeny volby do MNV. Předsedou se stává František Langr, tajemník Vladimír Sedláček, členové – V. Kouhoutek, Donátová, Kylar, Bartoš, Doubravský, Chaloupka, Donát Frant. Ve zmenšeném JZD dochází ke změně vedení. Předsedou zůstává Jos. Donát, hospodář K. Kladík, skladník R. Schod a účetní Vl. Sedláček.

Avšak ani vyloučením členů se situace v JZD nezměnila, naopak, ještě více vystoupil nedostatek pracovních sil. OMV se proto zavázal, že získá do JZD 12 pracovních sil, zajistí organizátora pro pomoc představenstva JZD a vybuduje z Bělé typ nové vesnice. Ze závazku splněno: OMV získal jednu pracovní sílu do JZD a sice s. Jos. Zilvara, který převzal funkce zootechnika a v březnu nastupuje do JZD jako organizátor s. Mandel z Výzkumného ústavu v Kostelci n.Orl.

1955

Obec je zařazena do pohraniční oblasti určené k dosídlení a má zde být opraveno celkem 6 domků pro dosídlece.

JZD dokončuje výstavu drůbežárny a je zadáno vypracování plánů pro stavbu kravína. Na jaře tohoto roku těžce onemocněl předseda JZD s. Donát a po jeho úmrtí na podzim 1955 stává se předsedou JZD s. Karel Hladík. Hospodářské výsledky JZD jsou velmi dobré, podstatně se zlepšila pracovní morálka, poněvadž členové vědí, že budou dobíhat peníze podle plánu. JZD splnilo všechny své dodávky a ještě mohlo dodat na volný trh. Výše pracovní jednotky je 20,- Kč.

1.9.1955 ochází z obce ředitel školy s. Josef Šklíba a na jeho místo získává OMV s. Miroslava Myšáka z Lukavice na 3 roky.

1956

Letošní rok zahájili družstevníci s velkou chutí. Vždyť v tomto roce má být postaven kravín, který odstraní mnoho potíží jak organizačních, tak i hospodářských, bude možnost skončit výrobu vepřového masa přestěhováním chovu do starého kravína a tak přikročit k celoročnímu výkrmu vepřů, který byl dosud omezen jen na letní měsíce.

Do JZD je v jarních měsících získat s. Koute s manželkou, na podzim vystupují s. Kouhoutková z družstva a odchází pracovat do Rychnova. Při provádění evidenci půdy bylo zjištěno, že JZD obdělává o 57 ha orné a 27 ha luk a pastvin více. V srpnu splnilo JZD dodávkou povinnost vepřového masa a vajec. V drůbežárně pracuje vzorně s. Venzarová.

V říjnu bylo započato s výkopem základů pro nový kravín.

Plánovaná výše pracovní jednotky 18,- Kč byla dodržena. Na Výroční schůzi byl zvolen předsedou JZD s. Karel Hladík. I ostatní funkcionáři zůstávají beze změny.